

The Relationship between God Attachment and Attitude toward Death in Elderly People of Ardabil in 2019

Nasiri Kh¹, Habibi A², Agha Mohammadi V³, Savadpoor M², Jafari M*⁴

1. Department of Nursing, Khalkhal University of Medical Sciences, Khalkhal, Iran

2. Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Ardabil University of Medical Sciences, Ardabil, Iran

3. Department of Nutritiona, Khalkhal University of Medical Sciences, Khalkhal, Iran

4. Student Research Committee, Faculty of Nursing and midwifery, Ardabil University of Medical Sciences, Ardabil, Iran

* *Corresponding author.* Tel: +989146289128, E-mail: Milad.jfri76@gmail.com

Received: Aug 4, 2020 Accepted: Oct 20, 2020

ABSTRACT

Background & objectives: Aging is a biological and natural phenomenon and one of the stages of life. One of the undeniable facts of aging is getting closer to death. The purpose of this study was to determine the relationship between attachment to God and attitude toward death in the elderly of Ardabil in 2019.

Methods: The present research was a correlational study performed on 400 elderly people in Ardabil city in 2019 by random sampling method. The instruments used in the study were Beck and McDonald's attachment to God and attitude to death (DAP-R) questionnaire. Data were analyzed by SPSS/23 software.

Results: The findings of this study showed that the mean and standard deviation of total score of attachment to God and attitude toward death were 36.52 ± 9.52 and 77.31 ± 12.60 , respectively. The correlation between attachment to God and attitude to death in elderly was 0.58. According to the linear regression model, attention to God, trust in God, and the total score of attachment to God predict 52% of the variance in attitudes toward death.

Conclusion: The findings indicated that higher secure attachment styles to God are effective in promoting positive attitudes toward death and mental health in the elderly.

Keywords: Elderly; Attachment; Death; God

بررسی رابطه دلبستگی به خدا و نگرش نسبت به مرگ در سالمندان شهر اردبیل در سال ۱۳۹۸

خدیجه نصیری^۱، عقیل حبیبی^۲، وحیده آقا محمدی^۳، محمدتقی سوادپور^۲، میلاد جعفری^{۴*}

۱. گروه پرستاری، دانشکده علوم پزشکی خلخال، خلخال، ایران

۲. گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، اردبیل، ایران

۳. گروه تغذیه، دانشکده علوم پزشکی خلخال، خلخال، ایران

۴. عضو کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، اردبیل، ایران

* نویسنده مسئول. تلفن: ۰۹۱۴۶۲۸۲۱۹۸ ایمیل: Milad.jfri76@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: سالمندی پدیده‌ای زیست‌شناختی، طبیعی و یکی از مراحل زندگی به شمار می‌آید. یکی از واقعیت‌های انکارناپذیر سالمندی نزدیک شدن به مرگ است. هدف از مطالعه حاضر تعیین رابطه دلبستگی به خدا و نگرش نسبت به مرگ در سالمندان شهر اردبیل در سال ۱۳۹۸ بود.

روش کار: پژوهش حاضر یک مطالعه همبستگی بود که بر روی ۴۰۰ نفر از سالمندان شهر اردبیل در سال ۱۳۹۸ به روش نمونه‌گیری تصادفی انجام شد. ابزار مورد استفاده پرسشنامه دلبستگی به خدا و نگرش به مرگ بود و داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از نرم‌افزار SPSS-23 تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج: یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که میانگین نمره کل دلبستگی به خدا و نگرش نسبت به مرگ به ترتیب $77/31 \pm 12/60$ و $36/52 \pm 9/52$ بود. همبستگی بین دلبستگی به خدا و نگرش به مرگ در سالمندان $0/58$ بود. بر اساس مدل رگرسیون خطی توجه به خدا، اعتماد به خدا و نمره کل دلبستگی به خدا ۵۲ درصد از واریانس نگرش به مرگ را پیش‌بینی کرد.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که سبک‌های دلبستگی ایمن بالاتر به خدا در ایجاد نگرش مثبت نسبت به مرگ و آرامش روانی ناشی از آن در سالمندان موثر می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: سالمندی، دلبستگی، مرگ، خداوند

پذیرش: ۹۹/۰۷/۲۹

دریافت: ۹۹/۰۵/۱۴

مقدمه

برخوردار باشد می‌تواند بسیار مطلوب و لذت‌بخش باشد (۱-۳). شاید به تعبیر او کامپو^۱ بتوان سالمندی را مهم‌ترین پدیده مردم‌شناختی اواخر قرن ۲۰ و اوایل قرن ۲۱ قلمداد کرد (۴). بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی، جمعیت سالمندان جهان تا سال ۲۰۲۵ به ۸۰۰ میلیون نفر خواهد رسید که ۷۰ درصد آن در

سالمندی پدیده‌ای زیست‌شناختی، طبیعی و یکی از مراحل زندگی به شمار می‌آید. فرآیندی مرکب از تغییرات چالش‌برانگیز زیست‌شناختی، روان‌شناختی و اجتماعی می‌باشد که تمام افراد بشر از هر جنس، نژاد و فرهنگی به آن گرفتار می‌شوند که معمولاً از ۶۰ تا ۶۵ سالگی شروع می‌شود و اگر از کیفیت مناسب

¹ Ocampo

کشورهای در حال توسعه خواهد بود (۵). انتظار می‌رود افزایش جمعیت سالمندی کشور ایران از سال ۱۴۱۰ به بعد خودنمایی کند به طوری که جمعیت بالای ۶۰ سال کشور در سال ۱۴۱۰ حدود ۲۵ الی ۳۰ درصد کل جمعیت کشور را شامل شود. همچنین بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ حدود ۸ درصد از جمعیت استان اردبیل را سالمندان تشکیل می‌دهند (۶). دوران سالمندی به دلیل ویژگی‌های آن، از مهمترین و پرمخاطره‌ترین دوران زندگی انسان و مشکلات آن از اساسی‌ترین مشکلات جهان امروز است (۷). یکی از واقعیت‌های انکارناپذیر سالمندی نزدیک شدن به مرگ است (۸) که نگرش نسبت به آن در ایجاد مشکلات روانی این دوره نقش بسزایی دارد (۹). نگرش نسبت به مرگ به تدریج در طی فرآیندی اجتماعی آموخته شده و تحت تاثیر عواملی مانند قومیت یا نژاد و فرهنگ حاکم بر زادگاه فرد، نظام تربیتی خانواده، جایگاه فرد در چرخه زندگی، آگاهی‌ها و باورها و همچنین سن، جنس، طبقه اجتماعی، تجربیات زندگی، نظام شخصیت می‌باشد (۱۰). یوسفی در مطالعه خود گزارش داد که تجربه ذهنی از مرگ، پذیرش مرگ، اعتقاد به دنیای پس از مرگ، ترس از مرگ و تمایل به عمر طولانی بعنوان وجه اشتراک همه افراد است (۱۱). یکی دیگر از حوزه‌های مهم سلامت سالمندان، بعد روانی آن است (۱۲). نگرش مثبت با بهزیستی روانی سالمندان مرتبط می‌باشد (۱۳). مطالعات متعددی به پیوند دین و بهزیستی روانی پرداخته‌اند (۱۴-۱۶). یکی از متغیرهای روانشناختی سبک‌های دلبستگی به خداوند است که جایگاه ویژه‌ای در روانشناسی دینی از جمله مرگ دارد (۱۷). دلبستگی به خدا مجموعه‌ای از اعتقادات الهی است که خدا را به عنوان «شخصیت نهایی دلبستگی» معرفی کرده و بر مهربانی، دلسوزی و حامی بودن خدا تأکید می‌کند (۱۴). دلبستگی ایمن به خدا با عزت نفس بالاتر و خوش بینی به زندگی اخروی ارتباط دارد و احساس آرزوش توسط خدا و بهزیستی روانشناختی

در سالمندان را تقویت می‌کند. در مقابل سالمندان با سبک‌های دلبستگی نایمن به خدا به انعکاس عقاید منفی در مورد زندگی می‌پردازند و بدبین هستند (۱۸). انتظار می‌رود افراد با سبک دلبستگی ایمن، توانایی بیشتری برای مقابله با حوادث ناگوار زندگی داشته (۱۹) و تلاش بیشتری برای دادن ارزش به زندگی خود داشته باشند و از طرف دیگر زندگی برای آن‌ها از ارزش بالاتری برخوردار باشد (۲۰). مطالعه بیطرفان و همکاران نشان داد که بین سبک‌های دلبستگی به خدا و تاب‌آوری با اضطراب مرگ، رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. به گونه‌ای که هر چه میزان تاب‌آوری و دلبستگی به خدا در سالمندان بیشتر باشد، اضطراب مرگ کمتری نشان می‌دهند (۲۱). نتایج مطالعه‌ای که بر روی سالمندان آمریکایی انجام شد، نشان داد که سبک‌های ایمن به خدا با کاهش اضطراب مرگ همراه می‌باشد (۲۲). با توجه به محدودیت مطالعات مشابه در ایران و نیز در نظر گرفتن رشد فزاینده سالمندان در ایران، توجه به نیازهای جسمانی، روانی و اجتماعی قشر سالمند از اهمیت خاصی برخوردار است؛ لذا مطالعه حاضر با هدف تعیین ارتباط بین سبک‌های دلبستگی و نگرش نسبت به مرگ در سالمندان شهر اردبیل انجام شد.

روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه همبستگی است که پس از اخذ مجوز از دانشگاه علوم پزشکی اردبیل با کد اخلاق IR.arums.Rec.1398.392، بر روی ۴۰۰ نفر از سالمندان دارای پرونده سلامت سالمندی مراجعه‌کننده به مراکز بهداشت شهری اردبیل در سال ۱۳۹۸ انجام شد. حجم نمونه بر اساس مطالعات مشابه و با در نظر گرفتن افت ۲۰ درصد نمونه‌ها، ۴۰۰ نفر محاسبه شد (۲۱). جهت انجام نمونه‌گیری ابتدا تعداد مراکز بهداشتی تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی اردبیل که در آن برنامه سلامت سالمندی اجرا می‌شد از معاونت بهداشتی ستاد

می‌باشد. روایی فرم اصلی پرسشنامه در مطالعه بیطرفان (۱۳۹۶) تایید شده و پایایی آن به روش آلفای کرونباخ و بازآزمون ۰/۸۱ تعیین شد (۲۱). قسمت سوم پرسشنامه تجدیدنظر شده نگرش به مرگ^۲ می‌باشد که دارای ۸ سوال بوده و نگرش نسبت به مرگ را مورد سنجش قرار می‌دهد (۲۴). این پرسشنامه حاوی ۳ بعد ترس از مرگ (سوالات ۱ تا ۳)، پذیرش مرگ (سوالات ۴ و ۵) و پذیرش فرار (سوالات ۶ تا ۸) می‌باشد. نمره‌گذاری پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت و بصورت کاملاً موافقم (نمره ۷)، موافقم (نمره ۶)، بطور متوسط موافقم (نمره ۵)، نظری ندارم (نمره ۴)، به طور متوسط مخالفم (۳)، مخالفم (نمره ۲) و کاملاً مخالفم (نمره ۱) می‌باشد. نمره کلی از مجموع نمرات پرسشنامه بدست می‌آید که بین ۸ تا ۵۶ می‌باشد. روایی ابزار در مطالعه پیراسته مطلق (۱۳۹۵) تایید و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ محاسبه گردید (۲۵). در مطالعه حاضر نیز روایی صوری مطالعه توسط ۱۰ تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل تایید و پایایی آن نیز به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ تعیین شد. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از نرم افزار SPSS-23 تجزیه و تحلیل شدند. برای بدست آوردن میانگین نمره سبک دلبستگی بخدا و نگرش نسبت به مرگ، از آمار توصیفی و برای بررسی ارتباط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی استفاده شد.

یافته‌ها

میانگین سن شرکت‌کنندگان در مطالعه $33/9 \pm 20/73$ سال بود. مشخصات دموگرافیک سالمندان شرکت‌کننده در مطالعه در جدول ۱ نشان داده شده است.

مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل تهیه شد (تعداد ۱۸ مرکز بهداشت). بر اساس حجم نمونه مورد نظر، به تعداد مساوی از تمامی مراکز نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده انجام شد. پرسشنامه‌ها پس از کسب اجازه از مسئولین مراکز و ارائه مجوز، توضیح اهداف پژوهش و کسب رضایت آگاهانه از سالمندان به روش مصاحبه توسط پژوهشگر و در مراکز بهداشتی که سالمندان مراجعه کرده بودند، تکمیل شد. معیارهای ورود به مطالعه شامل افراد بالای ۶۰ سال دارای پرونده سلامت مراجعه‌کننده به مراکز بهداشت دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، توانایی برقراری ارتباط کلامی، نداشتن بیماری‌هایی از قبیل دمانس، آلزایمر و بیماری‌های روانی بر اساس پرونده سلامت سالمندی و تمایل به شرکت در مطالعه.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه سه قسمتی بود که قسمت اول شامل اطلاعات فردی- اجتماعی شامل سن، جنس، تحصیلات، وضعیت تاهل، شیوه زندگی، درآمد، بیمه، محل زندگی، وضعیت اعتیاد، شغل، فعالیت بدنی، و سابقه بیماری بود. قسمت دوم پرسشنامه، مقیاس سنجش دلبستگی به خدا بک و مک‌دونالد^۱ (۲۰۰۴) بود که دارای سوال پنج‌گزینه‌ای با محتوای ارتباط فرد با خدا بوده و هر شخص با توجه به نوع ارتباط خود با خدا باید به یکی از گزینه‌ها پاسخ دهد (۲۳). این مقیاس دارای ۴ خرده مقیاس توجه به خدا با ۸ سوال، اعتماد به خدا با ۵ سوال، توکل با ۵ سوال و ارتباط با خدا با ۸ سوال می‌باشد. نمره‌دهی پرسشنامه بصورت لیکرت ۵ گزینه‌ای از کاملاً مخالفم نمره ۱، مخالفم نمره ۲، نظری ندارم نمره ۳، موافقم نمره ۴ و کاملاً موافقم نمره ۵ می‌باشد. حداقل نمره ۲۴ و حداکثر ۱۲۰ می‌باشد که نمره بین ۲۴ تا ۴۸ بعنوان میزان پایین دلبستگی به خدا، نمره بین ۴۹ تا ۷۲ میزان دلبستگی متوسط به خدا و نمره بالاتر از ۷۲ میزان بالای دلبستگی به خدا

^۱ Beck & McDonald

^۲ Death Attitude Profile Revised

جدول ۱. مشخصات دموگرافیک سالمندان شرکت کننده در مطالعه

متغیر	N (%)	متغیر	N (%)
جنس	مذکر	ابتدایی	۲۷۴ (۶۸/۵)
	مونث	راهنمایی	۱۲۶ (۳۱/۵)
وضعیت تاهل	همسر فوت شده	تحصیلات	۱۷۷ (۴۴/۲)
	متاهل	دیپلم	۳۴ (۸/۵)
شیوه ی زندگی	با همسر	دانشگاهی	۴۰ (۱۰/۱)
	با فرزندان	خوب	۲۰۴ (۵۱)
	تنها	متوسط	۱۴۵ (۳۶/۳)
وضعیت شغلی	بازنشسته	ضعیف	۵۱ (۱۲/۸)
	کارمند	سیگار	۱۷۴ (۴۳/۵)
وضعیت بیمه بازنشستگی	شغل آزاد	وضعیت اعتیاد	۹ (۲/۳)
	دارد	مواد مخدر	۶۷ (۱۶/۸)
	ندارد	دارو	۳۴۶ (۸۱/۴)
محل زندگی	شهر	محل زندگی	۲۷۱ (۶۷/۸)
	روستا		۱۲۹ (۳۲/۳)

میانگین نمره کل دل بستگی به خدا و نگرش نسبت به مرگ به ترتیب $۱۲/۶۰ \pm ۷۷/۳۱$ و $۳۶/۵۲ \pm ۹/۵۲$ بود (جدول ۲). بین دل بستگی به خدا و نگرش نسبت به مرگ رابطه مثبت معنی داری وجود داشت ($r=۰/۵۸$) (جدول ۳).

جدول ۲. میانگین، حداقل و حداکثر نمره زیرمقیاس های دل بستگی به خدا و نگرش نسبت به مرگ در سالمندان شرکت کننده در مطالعه

متغیر	میانگین	کمترین- بیشترین	متغیر	میانگین	کمترین- بیشترین
ارتباط با خدا	$۲۲/۹۷ \pm ۵/۸۵$	۸-۳۷	ترس از مرگ	$۱۱/۳۰ \pm ۴/۰۱$	۲۱-۳
توکل	$۱۵/۰۷ \pm ۴/۲۵$	۵۹-۷	پذیرش مرگ	$۱۰/۱۲ \pm ۳/۲۳$	۱۴-۲
اعتماد بخدا	$۱۵/۷۹ \pm ۳/۵۸$	۲۶-۵	پذیرش فرار	$۱۵/۱۴ \pm ۴/۴۹$	۲۱-۳
توجه به خدا	$۲۳/۴۰ \pm ۴/۷۶$	۳۹-۷	نمره کل نگرش مرگ	$۳۶/۵۲ \pm ۹/۵۲$	۵۶-۱۱
نمره کل دل بستگی	$۷۷/۳۱ \pm ۱۲/۶۰$	۱۱۶-۳۷			

جدول ۳. ضرایب همبستگی پیرسون دل بستگی به خدا و نگرش نسبت به مرگ در سالمندان شرکت کننده در مطالعه

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
ارتباط با خدا	۱								
توکل	۰/۲۰	۱							
اعتماد به خدا	۰/۲۳	۰/۳۲	۱						
توجه به خدا	۰/۲۰	۰/۱۶	۰/۴۴	۱					
دل بستگی به خدا	۰/۷۴	۰/۵۸	۰/۶۶	۰/۷۲	۱				
ترس از مرگ	۰/۳۰	۰/۱۰	۰/۳۴	۰/۳۹	۰/۴۱	۱			
پذیرش مرگ	۰/۳۲	۰/۲۰	۰/۳۸	۰/۴۶	۰/۵۰	۰/۴۶	۱		
پذیرش فرار	۰/۲۴	۰/۲۸	۰/۴۲	۰/۴۶	۰/۴۹	۰/۳۹	۰/۵۹	۱	
نگرش به مرگ	۰/۳۵	۰/۲۴	۰/۴۷	۰/۵۴	۰/۵۸	۰/۷۶	۰/۸۲	۰/۸۴	۱

جدول ۴. پیشگویی نگرش نسبت به مرگ با استفاده از رگرسیون خطی

مدل‌ها	Beta	t	P	R ²
مدل ۱	۰/۵۸	۱۴/۲۷	۰/۰۰۱	٪ ۴۳/۹
مدل ۲	۰/۴۰	۶/۹۹	۰/۰۰۱	٪ ۴۹
	۰/۲۴	۴/۱۸	۰/۰۰۱	
مدل ۳	۰/۲۷	۳/۹۸	۰/۰۰۱	٪ ۵۲
	۰/۲۶	۴/۵۲	۰/۰۰۱	
	۰/۱۸	۳/۳۰	۰/۰۰۱	

نتایج بررسی رگرسیون خطی نشان داد که دلبستگی به خدا توان تبیین ۴۳/۹ درصد از واریانس نگرش به مرگ را دارد (مدل ۱). با استفاده از روش Stepwise با ورود زیرمقیاس‌های دیگر پرسشنامه دلبستگی به خدا مشخص شد که توجه به خدا، اعتماد به خدا و نمره کل دلبستگی به خدا ۵۲ درصد از واریانس نگرش به مرگ را پیش بینی می‌کنند (جدول ۴).

بحث

مطالعه حاضر با هدف تعیین ارتباط سبک‌های دلبستگی به خدا و نگرش نسبت به مرگ در سالمندان شهر اردبیل انجام شد. در مطالعه حاضر بین دلبستگی به خدا و نگرش نسبت به مرگ ارتباط مثبتی مشاهده شد که از لحاظ آماری معنی‌دار بود. بیشتر مطالعات انجام‌شده در ایران بر روی سالمندان به بررسی ارتباط پایبندی به مذهب، معنویت و عاطفه مثبت با نگرش نسبت به مرگ و یا ارتباط دلبستگی به خدا و اضطراب مرگ پرداخته‌اند (۲۱، ۲۵، ۲۶) که در تمام مطالعات مذهب و معنویت منجر به نگرش مثبت نسبت به مرگ یا دلبستگی ایمن به خدا با کاهش اضطراب مرگ همراه بوده است، اما تاکنون مطالعه‌ای در زمینه ارتباط سبک‌های دلبستگی و نگرش به مرگ انجام نشده است. لذا بررسی مطالعات مشابه که هر دو متغیر مطالعه را پوشش دهد امکان‌پذیر نبود. نتایج مطالعه بیطرفان بر روی سالمندان شهر زنجان نشان داد سالمندانی که دلبستگی بیشتری به خدا دارند، اضطراب مرگ کمتری دارند و در واقع ارتباط منفی معنی‌داری بین این دو متغیر وجود داشت (۲۱) که

می‌توان گفت با یافته‌های مطالعه حاضر هم‌راستا می‌باشد؛ چرا که در مطالعه حاضر نیز دلبستگی بیشتر به خدا منجر به نگرش مثبت به مرگ گردید. همچنین مطالعه پیراسته در یاسوج نیز نشان داد که معنویت و عاطفه مثبت رابطه مثبت معنی‌داری با نگرش به مرگ در سالمندان دارد (۲۵). در مطالعه وینا و همکاران نیز بین دلبستگی به خدا و اضطراب مرگ رابطه مثبتی گزارش شد (۲۷)، اما در مطالعه مهری‌نژاد بین پایبندی به مذهب و نگرش به مرگ رابطه معنی‌داری مشاهده نشد (۲۶). با توجه به اینکه پایبندی به مذهب را می‌توان مفهومی نزدیک به دلبستگی با خدا در نظر گرفت، می‌توان گفت که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی ندارد. به نظر می‌رسد این عدم همخوانی به دلیل گسترده‌بودن مفهوم پایبندی به مذهب در مقایسه با دلبستگی به خدا می‌باشد. مطالعه دالمن^۱ بین مذهبی‌بودن و ارتباط نزدیک با خدا با جنبه‌های مختلف نگرش نسبت به مرگ ارتباط مثبت معنی‌داری نشان داد (۲۸). لویز^۲ نیز در مطالعه خود نشان داد که عاطفه مثبت به سالمندان در غلبه بر نگرش منفی به مرگ کمک‌کننده است (۲۹). مطالعه جواهری در تهران نشان داد که پایبندی دینی قوی پذیرش مرگ را تسهیل می‌کند (۱۰). تقوائی نیا و همکاران در مطالعه خود در نورآباد نشان دادند که سبک دلبستگی ایمن و سبک مقابله‌ای کارآمد با وسواس مرگ رابطه منفی معنادار دارد (۳۰). به نظر می‌رسد بر اساس مجموع

¹ Daaleman

² Lopez

می‌شود مطالعات بیشتر و به روش‌های کیفی و در محیط‌های تحقیق متفاوت انجام گیرد.

نتیجه گیری

مجموع یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که سبک‌های دلبستگی به خدا در ایجاد نگرش مثبت نسبت به مرگ و آرامش روانی ناشی از آن در سالمندان موثر می‌باشد.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از کار تحقیقاتی دانشجویی مصوب کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل با کد اخلاق IR.arums.Rec.1398.392 بود. بدینوسیله پژوهشگران از سالمندان شرکت‌کننده در مطالعه قدردانی می‌نمایند.

یافته‌های مطالعه حاضر دلبستگی بیشتر به خدا در ایجاد تفکر و نگرش مثبت به مسائل و مشکلات موثر بوده و از آنجایی که مرگ مفهومی ناشناخته و ترسناک برای افراد است، سبک دلبستگی ایمن به خدا منجر به نگرش مثبت به مرگ و آرامش روانی سالمندان می‌شود. نتایج رگرسیون گام به گام نشان داد که دلبستگی به خدا توان تبیین بیش از ۴۳ درصد از تغییرات نگرش به مرگ را دارد. در مطالعات دیگر نیز فعالیت‌های معنوی بهترین پیش‌بینی‌کننده‌ها نسبت به نگرش به مرگ هستند (۳۱،۲۸). در مطالعه بیطرفان نیز سبک‌های دلبستگی ۶۴ درصد واریانس اضطراب مرگ را پیش‌بینی کرد (۲۱).

از محدودیت‌های مطالعه حاضر عدم دسترسی یکسان به هر دو جنس در مراکز بهداشتی بود. لذا پیشنهاد

References

- 1- Nasiri Z, Dadkhah A, Khodabakhshi Kolayi A. Comparative study of happiness and self-esteem in elderly nursing home residents and boarding facilities. *Iranian Journal of Ageing*. 2013;7(2):19-25.
- 2- Craik F, Salthouse T. *The handbook of aging and cognition*. Psychology Press. New York. 2011.
- 3- Sh A, Khanekeh H, Mohammadi F, Fllahi Khoshkenab M, Rezasoltani P. Effectiveness of treatment with limitation on sleep quality of older adults. *Salmand*. 2010;5(16):7-15.
- 4- Ocampo JM. Self-rated health: Importance of use in elderly adults. *Colombia Médica*. 2010;41(3):275-89.
- 5- Taheri Tanjani P, Azadbakht M. Psychometric properties of the Persian version of the activities of daily living scale and instrumental activities of daily living scale in elderly. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*. 2016;25(132):103-12.
- 6- Farokhnezhad Afshar P, Bastani F, Haghani H, Valipour O. Hospital Anxiety and Depression in the Elderly with Chronic Heart Failure. *Iran Journal of Nursing*. 2019;32(120):80-9.
- 7- Iverach L, Menzies RG, Menzies RE. Death anxiety and its role in psychopathology: Reviewing the status of a transdiagnostic construct. *Clinical psychology review*. 2014;34(7):580-93.
- 8- Imanifar H, Bostani G, Dodman F, Raeisi R. Facing whit death from Quran and Psychology viewpoint. *J interdict res Quran*. 2011;2(4):65-72.
- 9- Ghorbanalipour M, Esmaeili A, editors. Determination of the effectiveness of Logotherapy on the death anxiety in the elderly 2012: SID.
- 10- Javaheri F, Yazdani M. Attitudes toward Death: Selected Sample from Tehran's elderlies. *Iranian Social Studies*. 2017;10(2,3):70-101.
- 11- Yousefi A, Tabei M. An empirical Empirical Phenomenological study of meaning of death: A case study of women in Mashhad city. *Journal management System*. 2011;4(14-15): 39-51.
- 12- YOUSEFI AM, SHARIFI K. The relationship between depression, perceived stress and social support with quality of life in elderly with Alzheimer's disease. 2015.
- 13- Ju H, Shin JW, Kim C-w, Hyun M-h, Park J-w. Mediation effect of meaning in life on the relationship between optimism and well-being in community elderly. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 2013;56(2):309-13.

- 14- Bradshaw M, Ellison CG, Fang Q, Mueller C. Listening to religious music and mental health in later life. *The Gerontologist*. 2015;55(6):961-71.
- 15- Bradshaw M, Kent BV. Prayer, attachment to God, and changes in psychological well-being in later life. *Journal of aging and health*. 2018;30(5):667-91.
- 16- Hill TD, Burdette AM, Taylor J, Angel JL. Religious attendance and the mobility trajectories of older Mexican Americans: An application of the growth mixture model. *Journal of Health and Social Behavior*. 2016;57(1):118-34.
- 17- Mikulincer M, Shaver PR. Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change: Guilford Press; 2007.
- 18- Abdel-Khalek AM. Happiness and death distress: Two separate factors. *Death studies*. 2005;29(10):949-58.
- 19- Amani, R. Happiness in the Elderly: The Role of Self-Esteem. *Journal of Aging Psychology*. 2015;2(1):73-80.
- 20- Bodner E, Bergman Y, Cohen-Fridel S. Do attachment styles affect the presence and search for meaning in life? *Journal of Happiness Studies*. 2014;15(5):1041-59.
- 21- Bitarafan L, Kazemi M, Yousefi Afrashte M. Relationship between styles of attachment to god and death anxiety resilience in the elderly. *Iranian Journal of Ageing*. 2018;12(4):446-57.
- 22- Jung JH. Attachment to God and death anxiety in later life: does race matter? *Research on aging*. 2018;40(10):956-77.
- 23- McDonald A, Beck R, Allison S, Norsworthy L. Attachment to God and parents: Testing the correspondence vs. compensation hypotheses. *Journal of Psychology & Christianity*. 2005;24(1).
- 24- Wong P, Reker G, Gesser G. Death Attitude Profile Revised. In: Neimeyer R. *Death Anxiety Handbook: Research, Instrumentation and Application (Series in Death Education, Aging and Health Care)*. Taylor and Francis, Washington: 1994.
- 25- Pirasteh Motlagh AA, Hekmati Asl G, Taghvayi Neyra A, Derakhsh A. The Role of spirituality and positive affect in attitudes towards death in elderlies of Yasuj city. *Journal of Gerontology*. 2017;1(3):11-20.
- 26- Mehri Nejad SA, Ramezan Saatchi L, Paydar S. Death anxiety and its relationship with social support and adherence to religion in the elderly. *Iranian journal of Ageing*. 2017;11(4):494-503.
- 27- Viana AG, Rabian B. Perceived attachment: Relations to anxiety sensitivity, worry, and GAD symptoms. *Behaviour research and therapy*. 2008;46(6):737-47.
- 28- Daaleman TP, Dobbs D. Religiosity, spirituality, and death attitudes in chronically ill older adults. *Research on Aging*. 2010;32(2):224-43.
- 29- Estévez-López F, Pulido-Martos M, Armitage CJ, Wearden A, Álvarez-Gallardo IC, Arrayás-Grajera MJ, et al. Factor structure of the Positive and Negative Affect Schedule (PANAS) in adult women with fibromyalgia from Southern Spain: the al-Ándalus project. *PeerJ*. 2016;4:e1822.
- 30- Taghvaeinia A. The Moderating Role of Coping Styles in the Relationship Between Attachment Styles and Obsession Death among the Elderly. 2018.
- 31- Hui VK-Y, Coleman PG. Afterlife beliefs and ego integrity as two mediators of the relationship between intrinsic religiosity and personal death anxiety among older adult British Christians. *Research on Aging*. 2013;35(2):144-62.